

ग्रामीण कृषी मौसम सेवा

भारत मौसम विभाग

प्रायोगिक ब्लॉक लेव्हल अॅग्रोमेट अॅडव्हायझरी बुलेटिन
(आयएमडी आणि आयसीएआर चा संयुक्त उपक्रम)

हवामानावर आधारीत कृषि सल्ला

दिनांक : 03-01-2025

नागपूर(महाराष्ट्र) मध्ये कामठी ब्लॉक करा साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2025-01-03 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2025-01-04	2025-01-05	2025-01-06	2025-01-07	2025-01-08
पर्जन्यमान (मिमी)	0	0	0	0	0
कमाल तापमान (अं.से)	30.2	30.2	30	28.9	29.4
किमान तापमान (अं.से)	14.5	14.7	15.1	15	14.4
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	50.1	50.9	52.5	56.8	58.2
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	17.6	16.8	19.4	21.6	21.6
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	6.3	6.6	4.7	2.3	7.5
वाऱ्याची दिशा(अंश)	13.2	12.5	32.4	18.4	16.7
मेघाच्छादन (ऑक्टा)	2	3	2	2	1

हवामान सारांश / चेतावणी:

• भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या मूल्यवर्धित अंदाजानुसार, तालुक्यात, पुढील पाच दिवस दिनांक ०४ ते ०८ जानेवारी २०२५ दरम्यान आकाश मुख्यतः निरभ्र राहण्याची शक्यता, • दिनांक ०४, ०५, ०६, ०७ व ०८ जानेवारी २०२५ रोजी हवामान कोरडे राहण्याची अधिक शक्यता वर्तविण्यात आली आहे. • विदर्भामध्ये पुढील २ दिवस किमान तापमानात फारसा बदल होणार नाही त्यानंतर २ ते ३ अंश सेल्सिअस ने किमान तापमानात वाढ होईल तर पुढील ५ दिवसामध्ये कमाल तापमानात फारसा बदल होणार नाही.

कृषि सल्ला:

• पुढील आठवडाभर कोरड्या हवामानाचा अंदाज लक्षात घेता, कापूस वेचणी सुरु ठेवावी. वाणानुसार वेचणी केलेला कापूस कोरड्या आणि सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावा. कापूस वेचणी व साठवणुकीसाठी व पुढील संक्रमणाचे नुकसान टाळण्यासाठी प्लास्टिक/गोणपाटाच्या पिशविवेवजी कॉटन पिशव्याचा वापर करावा. • लवकर पेरणी अथवा कमी कालावधीच्या परिपक्व अवस्थेत असलेल्या तूर पिकाची कापणी व मळणी ची कामे सुरु ठेवावी. • आंतरमशागतीची कामे, पिकास ओलीत करण्याची कामे, कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे तसेच उभ्या पिकामध्ये खते कामे सुरु ठेवावी.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

• लवकर पेरणी अथवा कमी कालावधीच्या परिपक्व अवस्थेत असलेल्या तूर पिकाची कापणी व मळणी ची कामे सुरु ठेवावी.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
कपाशी	• पुढील आठवडाभर कोरड्या हवामानाचा अंदाज लक्षात घेता, कापूस वेचणी सुरु ठेवावी. वाणानुसार वेचणी केलेला कापूस कोरड्या आणि सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावा. कापूस वेचणी व

पिक	पिक निहाय सल्ला
	साठवणुकीसाठी व पुढील संक्रमणाचे नुकसान टाळण्यासाठी प्लास्टिक/गोणपाटाच्या पिशविएवजी कॉटन पिशव्याचा वापर करावा.
मका	• मका पिकास पाण्यासाठी संवेदनशील अवस्थेत जसे कि रोप अवस्थेत (पेरणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी), तुरा बाहेर पडताना (पेरणीनंतर ४५ ते ५० दिवसांनी), फुलोरा अवस्था (पेरणीनंतर ६० ते ६५ दिवसांनी) आणि दाने भरण्याच्या वेळी (७५ ते ८० दिवसांनी) ओलीत करावे.
हरभरा	• हरभरा पिकामध्ये अधिकतम उत्पादनासाठी पहिले ओलीत पेरणीनंतर ३० ते ४० दिवसांनी म्हणजेच पिक फुलोरा अवस्थेत असताना द्यावे तर दुसरे ओलीत पेरणीनंतर ६० ते ७० दिवसांनी म्हणजेच घाटे भरण्याच्या अवस्थेत द्यावे. • हरभरा पिकामध्ये मर रोगाचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी पिकात दीर्घकाळ पाणी साचून राहणार नाही यासाठी पिकास जास्त काळ ओलीत करणे टाळावे व टायकोडर्मा या जैविक बुरशीनाशकाची ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून जमीनीवर फवारणी करावी किंवा आवळणी करावी किंवा थायोफिनेट मिथाईल ७० डब्ल्यूपी २५ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • घाटे अळीच्या एकात्मिक व्यवस्थापनासाठी शेतामध्ये प्रती हेक्टरी २० पक्षीथांबे लावावे. घाटे अळीच्या नियंत्रणासाठी कामगंध सापळे (हेक्झाल्युर) एकरी दोन किंवा हेक्टरी पाच लावावेत. सापळ्यामध्ये सतत तीन दिवस आठ ते दहा पतंग आढळल्यास व्यवस्थापनाच्या उपाययोजना कराव्यात. पिकाचे निरीक्षण करून किडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास किंवा पिक ४० ते ५० % फुलोरा अवस्थेत असताना सर्वप्रथम वनस्पतीजन्य किंवा जैविक किटकनाशकांना प्राधान्य द्यावे. त्यासाठी पहिली फवारणी निंबोळी अर्क ५ % किंवा अझाडिरेकटीन ३०० पीपीएम ५० मिली प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात मिसळून नापस्याक पंपाने फवारणी करावी. पावर स्प्रेयर ने फवारणी करायची असल्यास किटकनाशकाची मात्रा तीन पट करावी. किडीने आर्थिक नुकसान पातळी गाठली असल्यास क्लिनॉलफॉस २५ टक्के ईसी २० मिली किंवा ईमामेक्टिन बेन्झोएट ५ % एसजी ३ ग्राम किंवा फ्ल्यूबेंडीअमाईड २० % डब्ल्यूजी ५ ग्राम किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल १८.५ एससी २.५ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. हरभरा पिक २० ते ३० दिवसांच्या अवस्थेत असताना पाणी व अन्नद्रव्यासाठी पिकाची तनासोबत स्पर्धा टाळण्यासाठी दोन वेळा खुरपणी व कोळपणी करावी.
मोहरी	• ढगाळ हवामान आणि रात्रीचे कमी तापमान मोहरीमध्ये मावा प्रादुर्भावास अनुकूल आहे. मावा प्रादुर्भावाच्या नियंत्रणासाठी थायोमेटॉन २५ ईसी ८ मि.ली प्रति १० लिटर पाण्यात किंवा डायमेथोएट ३० ईसी १० मि.ली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. पिकाला संरक्षित ओलीत द्यावे तसेच एक सिंचन सोय उपलब्ध असल्यास फुल अवस्थेत, दोन सिंचन सोय उपलब्ध असल्यास ३० दिवसांनी पीक अवस्थेत आणि फुल अवस्थेत व जिथे तीन सिंचन सोय उपलब्ध असल्यास २५-३० दिवसांच्या अंतराने पिकाला संरक्षित ओलीत द्यावे. • मोहरी पिकातील अल्टरनेरीया करपा या बुरशीजन्य रोग व्यवस्थापनासाठी प्रती एकरी मेटॅलॉक्सिल ८ % + मॅकोझेब ६४ % डब्ल्यूपी १००० ग्राम प्रति ४०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
गहू	• पुरेश्या ओलिताची व्यवस्था असल्यास गहू पिकास, पहिले ओलीत मुकुट मुळे फुटण्याची अवस्था (पेरणीनंतर १८-२० दिवस), दुसरे ओलीत जास्तीत जास्त फुटव्याच्या अवस्थेत (पेरणीनंतर ३० ते ३५ दिवस), तिसरे ओलीत कांडी धरण्याच्या उशिरा अवस्थेत (पेरणीनंतर ४५ ते ५० दिवस), चौथे ओलीत फुलोरा अवस्थेत (पेरणीनंतर ६५ ते ७० दिवस), पाचवे ओलीत दाण्याची दुधाळ अवस्था (पेरणीनंतर ८० ते ८५ दिवस) असताना करावे.
तूर	• लवकर पेरणी अथवा कमी कालावधीच्या परिपक्व अवस्थेत असलेल्या तूर पिकाची कापणी व मळणी ची कामे सुरु ठेवावी. • तूर पिकास शेंगा भरण्याच्या अवस्थेत अवस्थेत १ किंवा २ संरक्षित ओलीत करावे. • तूर पिकावरील पाने पोखरणारी अळी, पिसारी पतंग, शेंग माशी आणि पाने गुंडाळणारी मारुका अळी च्या व्यवस्थापनासाठी दुसरी फवारणी (पहिल्या फवारणीनंतर १५ दिवसांनी) इमामेक्टिन बेन्झोएट ५ टक्के ३ एस.जी. ग्रॅम किंवा लॅंबडा सायहॅलोथ्रीन ५ टक्के प्रवाही १० मि.ली. किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल १८.५ टक्के एस.सी. प्रवाही २.५ मि.ली. प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी, अब्यांचा प्रादुर्भाव मोठ्या प्रमाणात असल्यास तुरीच्या झाडाखाली पोते टाकून झाड हलवावे, त्यामुळे झाडावरील अब्या पोत्यावर पाहतील त्या गोळा करून नष्ट कराव्यस्त. • पाने गुंडाळणारी मारुका अळी च्या नियंत्रणासाठी फ्ल्यूबेंडामाईड २० डब्ल्यूजी ६ ग्राम किंवा नोवालुरोन ५.२५ + इंडोक्झाकार्ब ४.५० % एससी १६ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
कांदा	• कांदा पिकाला लागवडीनंतर जमिनीतील ओलाव्यानुसार ७-१० दिवसांच्या अंतराने ओलीत करावे. सर्वसाधारणपणे रब्बी कांदा पिकाला १२-१५ ओलीताची गरज असते.

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
लसून	<ul style="list-style-type: none"> लसून पिकास कमी पण नियमित पाणी आवश्यक आहे. उगवण झाल्यानंतर ८ ते १० दिवसांच्या अंतराने पिकाच्या गरजेनुसार जमिनीच्या मगदुराप्रमाणे पाण्याच्या पाळ्या द्याव्या. साधारणपणे १२ ते १५ पाण्याच्या पाळ्या लागतात.
संत्रा	<ul style="list-style-type: none"> संत्रा व मोसंबी: ठिबक संच असल्यास १ ते ४, ५ ते ७ व ८ वर्षावरील झाडांना अनुक्रमे ७ ते ३०, ४४ ते ७२ आणि ८२ ते १०२ लिटर प्रती दिवस जमिनीनुसार पाणी द्यावे. ठिबक संच नसल्यास दुहेरी आळे पद्धतीने ८ ते १० दिवसांच्या अंतराने ओलीत करावे. संत्रा पिकाच्या झाडाच्या बुडाजवळ पूर्वी केले नसल्यास आच्छादन करावे. आच्छादन करण्यासाठी गवत, गव्हाचा भुसा झाडाच्या खोडाजवळ टाकावा. आंबिया बहार सुरू करण्यासाठी जमिनीच्या प्रकारानुसार आणि झाडांना मिळालेला ताण यानुसार बागेला ओलीत करावे. • फळ बागेमध्ये पाणी दिल्याबरोबर ताण तुटतो व नवीन पालवी किंवा नवतीची सुरुवात होते. या वेळी सिट्रस सिला व त्याची पिल्ले पानातील रस शोषून घेतात. नवतीच्या पानाची गळ होऊन फांद्या सुकतात व फळधारने वर अनिष्ट परिणाम होतो. ह्या किडीद्वारे "ग्रीनींग" या रोगाचा प्रादुर्भाव होतो. या किडीच्या व्यवस्थापनासाठी डायमेटोएट ३० ईसी २ मिली किंवा एसिफेट ७५ % एसपी २ ग्राम किंवा इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल ०.५ मिली प्रती लिटर पाण्यात मिसळून नवीन नवतीवर फवारणी करावी. दुसरी फवारणी १० दिवसानंतर कीटकनाशकाची आलटून पालटून फवारणी करावी. • आंबिया बहाराच्या वेळी जिबरेलिक आम्ल १.५ ग्राम सोबत १ किलो युरिया १०० लिटर पाण्यामध्ये मिसळून फवारणी करावी. • संत्रा झाडाच्या खुंटामधून डिकाचा स्त्राव दिसून आल्यास असा डिक तीक्ष्ण चाकूने खरडून टाकावा व ती जागा पोटॅशियम परमॅंग्रेट १० ग्राम १ लिटर पाणी या प्रमाणात केलेल्या द्रावणाने धुवावे व त्या ठिकाणी मेफेनोक्सम एमझेड ६८ (मेटालिक्सील एम ४ % + मॅन्कोझेब ६४ % डब्ल्यूपी) किंवा फोसेटील-एएल या अमलाची पेस्ट लावावी.
मिरची	<ul style="list-style-type: none"> तापमानातील चढ उतार व उच्च आद्रतेमुळे मिरची पिकावर भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास व्यवस्थापनासाठी प्रती एकरी अझॉक्सिस्टोबिन २३ % एससी २००-३०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा फ्लुसिलाझोल ४० % ईसी ४०-६० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा हेक्साकोनाझोल २ % एससी १२०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा क्रेसॉक्सिम मिथाइल ४४.३ % एससी २०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा टेबुकोनाझोल २५.९ % ईसी २००-३०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा अझोक्सीस्टोबिन १८.२ % डब्ल्यू/डब्ल्यू + डायफेनोकोनाझोल ११.४ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी २०० मिली प्रती २००-३०० लिटर पाणी किंवा अझोक्सिस्टोबिन ११ % डब्ल्यू/डब्ल्यू + टेबुकोनाझोल १८.३ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी २४०-२८० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा अझोक्सिस्टोबिन १२.५ % डब्ल्यू/डब्ल्यू + टेबुकोनाझोल १२.५ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी ३२० मिली प्रती १५०-२०० लिटर पाणी किंवा कार्बेन्डाझिम २५ % + फ्लुसिलाझोल १२.५ % एसई ४०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा क्लोरोथॅलोनिल ४० % डब्ल्यू/डब्ल्यू + डिफेनोकोनाझोल ४ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी ४०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा फ्ल्युओपाग्रम १७.७ डब्ल्यू/डब्ल्यू + टेबुकोनाझोल १७.७ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी २०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा फ्लक्सोपायरोक्सॅड २५० g/l + पायरॅक्लोस्ट्रोबिन २५० g/l एससी ८०-१०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा पिकाॅक्सीस्टोबिन ६.७८ % + ट्रायसायक्लाझोल २०.३३ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी ४०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा प्रोक्लोराझ २४.४ % + टेबुकोनाझोल १२.१ % डब्ल्यू/डब्ल्यू ईडब्ल्यू ४०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी किंवा टेबुकोनाझोल ६.७ % + कॅप्टन २६.९ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी ४०० मिली प्रती २०० लिटर पाणी या प्रमाणात मिसळून फवारणी करावी. • मिरची पिकावरील पानावरील ठिपके रोगास थंड, दमट स्थिती आणि मध्यम तापमान रोगास अनुकूल आहे. मिरचीच्या पिकावर पानावर ठिपके रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास कॉपर ऑक्सीक्लोराईड ५० % डब्ल्यूपी @ १००० ग्रॅम प्रति एकर ३०० ते ४०० लिटर पाणी किंवा मॅन्कोझेब ७५ % डब्ल्यूपी @ ६००-८०० ग्रॅम प्रति एकर ३०० लिटर पाणी किंवा हेक्साकोनाझोल ७५ % डब्ल्यूजी @ २७ ग्रॅम प्रति एकर प्रति २०० लिटर पाणी किंवा क्रेसॉक्सिम-मिथाइल १५ % + क्लोरोथॅलोनिल ५६ % डब्ल्यूजी @ ४०० ग्रॅम प्रति एकर प्रति २०० लिटर पाणी किंवा कार्बेन्डाझिम १२ % + मॅन्कोझेब ६३ % डब्ल्यूपी @ ३०० ग्रॅम प्रति एकर प्रति २०० लिटर पाण्यात मिसळून स्वच्छ हवामान असताना फवारणी करावी.
टोमॅटो	<ul style="list-style-type: none"> टोमॅटो पिकातील अल्टरनेरीया करपा (Alternaria blight) या बुरशीजन्य रोग व्यवस्थापनासाठी प्रती एकरी मेटेरायम ७० डब्ल्यूजी ८०० ग्राम प्रती २०० ते २८० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • मागील आठवड्यातील ढगाळ हवामानामुळे टोमॅटो पिकावर उशिरा येणाऱ्या करपा रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास व्यवस्थापनासाठी स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (३.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मॅन्कोझेब (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा बोर्डो मिश्रण (१ %) किंवा कॉपर हायड्रॉक्साईड (२.० ग्रॅम/लि.) किंवा फोसेटील एएल (ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा डायमिथोमोर्फ (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा पुर्वमिश्रित बुरशीनाशक पायराक्लोस्ट्रोबिन + मेटेरायम (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मेफेनोक्झाम + कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (२.० ग्राम प्रती

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
	लिटर पाणी) किंवा मेटालीक्सील ८ % + मॅन्कोझेब ६४ % (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) या प्रमाणात फवारणी करावी.

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
गाय	<ul style="list-style-type: none"> तापमानातील घट लक्षात घेता गुरांना रात्री शेडमध्ये ठेवा आणि त्यांना थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी कोरड्या जागेची व्यवस्था करावी. थंडीच्या परिस्थितीचा सामना करण्यासाठी व जनावरांना निरोगी ठेवण्यासाठी खाद्यामध्ये प्रथिने आणि खनिजांचे प्रमाण वाढवावे. प्राण्यांची ऊर्जेची गरज भागवण्यासाठी थंडीच्या काळात दररोजच्या आहारात 10 - 20 % गव्हाचे धान्य, गूळ इ. चा समावेश करावा. जनावरांना खनिज मिश्रण व मिठाचा समावेश करावा. कोंबड्यासाठी पोल्ट्री शेड उबदार राहण्यासाठी कृत्रिम प्रकशाची व्यवस्था करावी.
म्हैस	<ul style="list-style-type: none"> जनावरांचे थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी रात्रीच्या वेळी जनावरांना गोठ्यामध्ये/सुरक्षित ठिकाणी ठेवावे. जनावरांचे थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी ४ ते ६ इंच जाडीचे भाताचा पेंढा, गव्हाचा पेंढा, करावातीचे धूळ इत्यादीचे बेडिंग करावे. जनावरांच्या गोठ्याचा व जमिनीचा भाग कोरडा व स्वच्छ ठेवावा. जनावरांना पिण्यासाठी २४ तास स्वच्छ पाण्याची व्यवस्था करावी. जनावरांच्या पाण्याची कुंड/साधने याची आठवड्यातून एकदा स्वच्छता करावी. उत्पादकता व प्रजनन वाढीच्या दृष्टीने जनावरांना दररोज ३० ते ४० ग्राम मिनरल मिक्चर द्यावे.
बकरा किंवा बकरी	<ul style="list-style-type: none"> शेव्यांना पायखुरी/तोंडखुरी, घटसर्प आणि आंत्रविषार टाळण्याकरिता पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या सल्ल्याने लसीकरण करावे. जनावरांना स्वच्छ आणि थंड पाण्याची सोय करावी.

कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला:

कुकुटपालन विषयक	कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला
पक्षी	<ul style="list-style-type: none"> पक्षी शेडमध्ये दोन्ही बाजूंच्या जाळ्यांना पडदे लावून रात्री व पहाटे थंड हवेच्या वेळी बंद करावे उन्हाच्या वेळी दुपारी पडते उघडावेत. • पक्षीगृहात तापमान नियंत्रणाची सोय असावी. • पक्षी घरातील तापमान २१ ते ३० अंश सेल्सिअस पर्यंत नियंत्रित राहणे आवश्यक असते त्यामुळे शेडमध्ये विजेचे बल्ब, शोगडी किंवा ब्रुडर चा वापर करावा. • हवामानातील बदलामुळे पक्षांवर ताण येऊ नये म्हणून त्यांच्या आहारात इलेक्ट्रोलाइट्स, जीवनसत्वे इत्यादींचा वापर करावा. • अति थंडीमुळे हवेतील आद्रता वाढून पक्षांची गादी, खाद्य यामध्ये बुरशीची वाढ होऊन पक्षांना श्वसनाचे रोग होण्याची दाट शक्यता असते त्यामुळे पक्षी घरातील गादी स्वच्छ व कोरडे राहिल याची खबरदारी घेण्यात यावी. • पक्षांना पिण्यासाठी कोमट पाणी पुरवावे. • ऊर्जेची गरज वाढल्यामुळे आवश्यकतेनुसार पोषण तज्ञाच्या सल्ल्याने खाद्य तयार करून घ्यावे. • वेळापत्रकानुसार लसीकरण करून घ्यावे. • पुरेसा औषधी साठा, क्षार मिश्रणे व जीवनसत्वे यांचा साठा ठेवावा.

इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला:

इतर (माती / जमीन तयार करणे)	इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला
सामान्य सल्ला	<ul style="list-style-type: none"> रोपवाटीकेतील वांगी, टोमाटो, फुलकोबी व पानकोबीचे ४ ते ६ आठवडे वयाची रोपांची शेतात लागवड करावी. मेथी, पालक, कोथिंबीर, मुळा व गाजर याची टप्प्याटप्प्याने लागवड करावी.